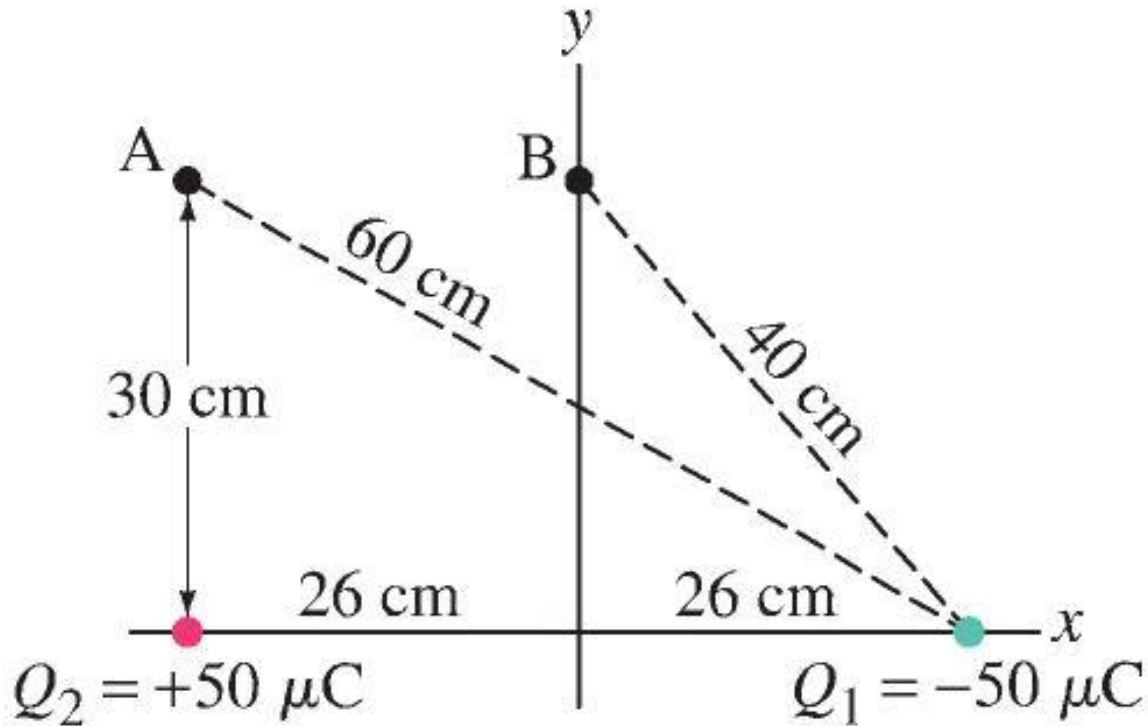

Άσκηση 1: Δυναμικό από δύο φορτία

Υπολογίστε το ηλεκτρικό δυναμικό α) στο σημείο A του σχήματος εξαιτίας των δύο φορτίων που απεικονίζονται και β) στο σημείο B.

Άσκηση 1

ΛΥΣΗ: α) Αθροίζουμε τα δυναμικά στο σημείο Α
εξαιτίας του καθενός φορτίου Q_1 και Q_2

$$V_A = V_{A2} + V_{A1}$$
$$= k \frac{Q_2}{r_{2A}} + k \frac{Q_1}{r_{1A}} \quad \text{όπου } r_{1A} = 60 \text{ cm} \quad \text{και} \quad r_{2A} = 30 \text{ cm}$$

Τότε:

$$V_A = \frac{(9.0 \times 10^9 \text{ N} \cdot \text{m}^2/\text{C}^2)(5.0 \times 10^{-5} \text{ C})}{0.30 \text{ m}}$$
$$+ \frac{(9.0 \times 10^9 \text{ N} \cdot \text{m}^2/\text{C}^2)(-5.0 \times 10^{-5} \text{ C})}{0.60 \text{ m}}$$
$$= 1.50 \times 10^6 \text{ V} - 0.75 \times 10^6 \text{ V}$$
$$= 7.5 \times 10^5 \text{ V}.$$

Άσκηση 1

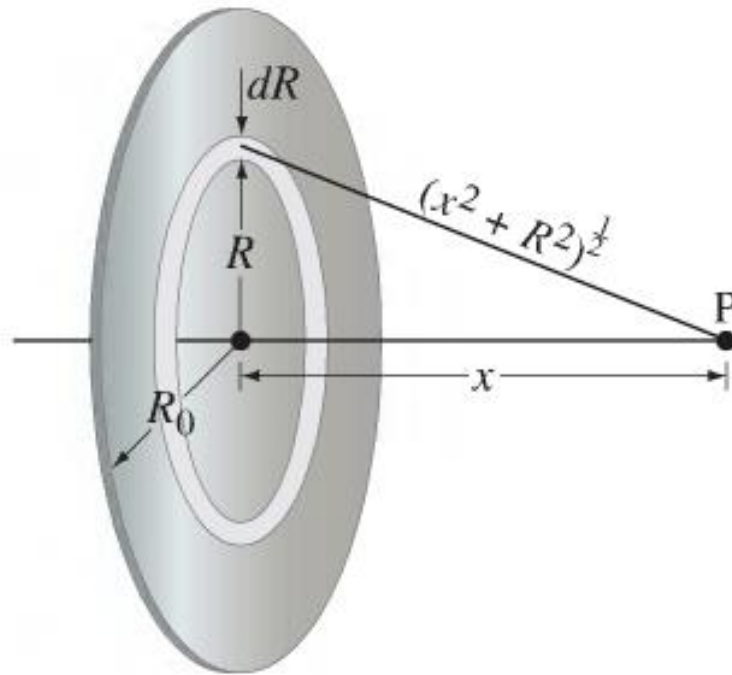
β) Στο σημείο Β, $r_{1B} = r_{2B} = 0.40 \text{ m}$, οπότε

$$\begin{aligned} V_B &= V_{B2} + V_{B1} \\ &= \frac{(9.0 \times 10^9 \text{ N} \cdot \text{m}^2/\text{C}^2)(5.0 \times 10^{-5} \text{ C})}{0.40 \text{ m}} \\ &\quad + \frac{(9.0 \times 10^9 \text{ N} \cdot \text{m}^2/\text{C}^2)(-5.0 \times 10^{-5} \text{ C})}{0.40 \text{ m}} \\ &= 0 \text{ V}. \end{aligned}$$

V

Άσκηση 2: Δυναμικό φορτισμένου δίσκου

- Ένας λεπτός, επίπεδος κυκλικός δίσκος ακτίνας R_0 , φέρει μια ομοιόμορφη κατανομή φορτίου Q , (βλ.σχήμα). Προσδιορίστε το δυναμικό σε κάποιο σημείο P του άξονα του δίσκου, σε απόσταση x από το κέντρο του.

Άσκηση 2

ΛΥΣΗ:

εμβαδό δίσκου: πR_0 κάθε λεπτός βρόχος: $dA = (2\pi R)(dR)$

Έτσι,

$$\frac{dq}{Q} = \frac{2\pi R dR}{\pi R_0^2} \Rightarrow dq = Q \frac{(2\pi R)(dR)}{\pi R_0^2} = \frac{2QR dR}{R_0^2}$$

Επομένως, το δυναμικό στο σημείο P, θα είναι:

$$\begin{aligned} V &= \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \int \frac{dq}{(x^2 + R^2)^{\frac{1}{2}}} = \frac{2Q}{4\pi\epsilon_0 R_0^2} \int_0^{R_0} \frac{R dR}{(x^2 + R^2)^{\frac{1}{2}}} = \frac{Q}{2\pi\epsilon_0 R_0^2} (x^2 + R^2)^{\frac{1}{2}} \Big|_{R=0}^{R=R_0} \\ &= \frac{Q}{2\pi\epsilon_0 R_0^2} [(x^2 + R_0^2)^{\frac{1}{2}} - x]. \end{aligned}$$

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Για $x \gg R_0$

$$V \approx \frac{Q}{2\pi\epsilon_0 R_0^2} \left[x \left(1 + \frac{1}{2} \frac{R_0^2}{x^2} \right) - x \right] = \frac{Q}{4\pi\epsilon_0 x}$$

(εξίσωση σημειακού φορτίου)

Άσκηση 3

Υποθέστε ότι ο επίπεδος κυκλικός δίσκος της προηγούμενης άσκησης φέρει μία μη ομοιόμορφη επιφανειακή πυκνότητα φορτίου $\sigma = a R^2$ όπου R η απόσταση από το κέντρο του δίσκου. Βρείτε το δυναμικό $V(x)$ στα σημεία του άξονα x , ως προς το $V = 0$ στο $r = \infty$

ΛΥΣΗ: Σε αυτήν την περίπτωση ο λεπτός βρόγχος ακτίνας R και πάχους dR τώρα θα είναι $dq = \sigma dA = (a R^2)(2\pi R dR)$.

Για συνεχή κατανομή φορτίου:

$$V = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \int \frac{dq}{r} = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \int_0^{R_0} \frac{(a R^2)(2\pi R dR)}{\sqrt{x^2 + R^2}} = \frac{a}{2\epsilon_0} \int_0^{R_0} \frac{R^3 dR}{\sqrt{x^2 + R^2}}$$

Άσκηση 3

$$\text{θέτουμε } x^2 + R^2 = u^2$$

$$x^2 + R^2 = u^2 \rightarrow R^2 = u^2 - x^2 \quad \Rightarrow \quad 2RdR = 2u du$$

$$\begin{aligned} V &= \frac{a}{2\varepsilon_0} \int_0^{R_0} \frac{R^3 dR}{\sqrt{x^2 + R^2}} = \frac{a}{2\varepsilon_0} \int_{R=0}^{R=R_0} \frac{(u^2 - x^2) u du}{u} = \frac{a}{2\varepsilon_0} \left[\frac{1}{3} u^3 - u x^2 \right]_{R=0}^{R=R_0} \\ &= \frac{a}{2\varepsilon_0} \left[\frac{1}{3} (x^2 + R^2)^{3/2} - x^2 (x^2 + R^2)^{1/2} \right]_{R=0}^{R=R_0} \\ &= \frac{a}{2\varepsilon_0} \left[\left\{ \frac{1}{3} (x^2 + R_0^2)^{3/2} - x^2 (x^2 + R_0^2)^{1/2} \right\} + \frac{2}{3} x^3 \right] \\ &= \boxed{\frac{a}{6\varepsilon_0} \left[(R_0^2 - 2x^2) (x^2 + R_0^2)^{1/2} + 2x^3 \right]}, \quad x > 0 \end{aligned}$$

Άσκηση 4

❖ Ένα κοίλο σφαιρικό κέλυφος φέρει πυκνότητα φορτίου

$$\rho = \frac{k}{r^2}$$

στην περιοχή $a \leq r \leq b$. Βρείτε το δυναμικό στο κέντρο. (Ως σημείο αναφοράς να ληφθεί το άπειρο)

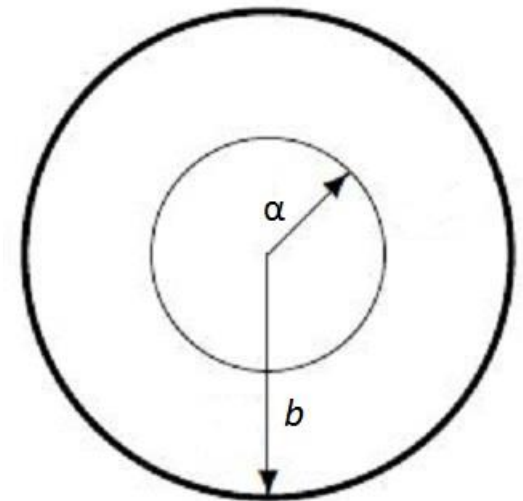
ΛΥΣΗ

Η ένταση του ηλεκτρικού πεδίου στις τρεις διακριτές περιοχές είναι:

$$r < a \rightarrow E = 0$$

$$a < r < b \rightarrow E = \frac{k}{\varepsilon_0} \cdot \frac{r-a}{r^2}$$

$$r > b \rightarrow E = \frac{k}{\varepsilon_0} \cdot \frac{b-a}{r^2}$$

Άσκηση 4

$$V(r=0) = -\int_{\infty}^0 \vec{E} d\vec{l} = -\left[\int_{\infty}^b \frac{k}{\epsilon_0} \cdot \frac{b-a}{r^2} dr + \int_b^a \frac{k}{\epsilon_0} \cdot \frac{r-a}{r^2} dr + 0 \right] \Rightarrow$$

$$V(r=0) = -\frac{k}{\epsilon_0} \left[(b-a) \int_{\infty}^b \frac{dr}{r^2} + \int_b^a \frac{1}{r} dr - a \int_b^a \frac{dr}{r^2} \right] \Rightarrow$$

$$V(r=0) = -\frac{k}{\epsilon_0} \left[\frac{(b-a)}{b} + \ln \frac{a}{b} - a \left(\frac{1}{a} - \frac{1}{b} \right) \right] \Rightarrow$$

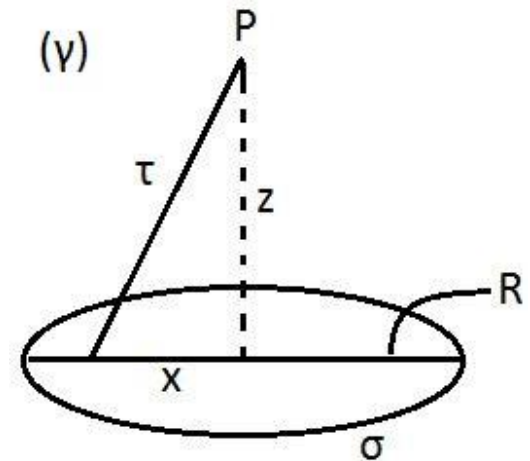
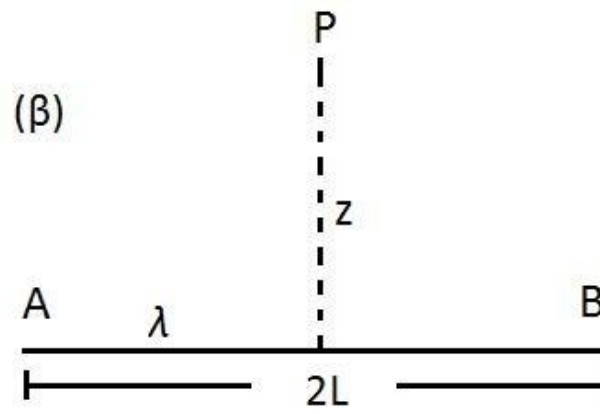
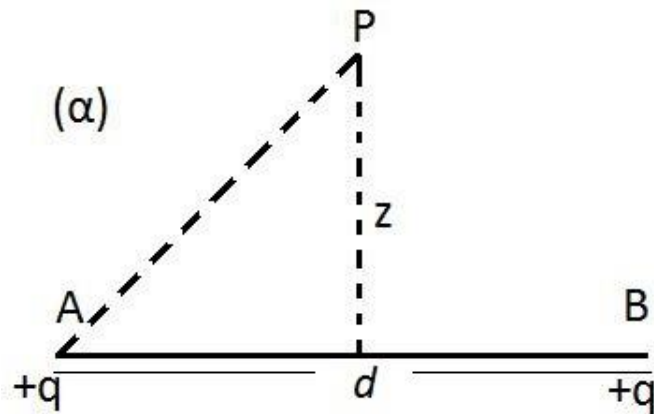
$$V(r=0) = -\frac{k}{\epsilon_0} \left[1 - \frac{a}{b} + \ln \frac{a}{b} - 1 + \frac{a}{b} \right] \Rightarrow$$

$$V(r=0) = -\frac{k}{\epsilon_0} \ln \frac{a}{b} = \sigma \tau \alpha \theta \epsilon \rho \sigma$$

Άσκηση 5

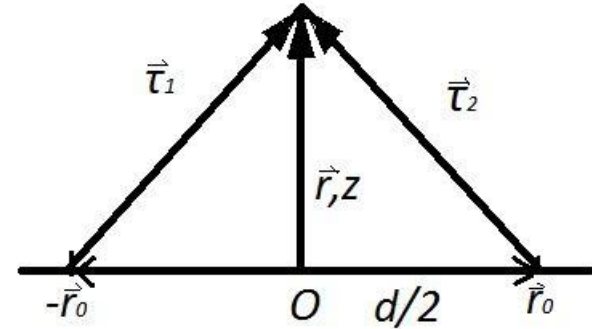
Χρησιμοποιώντας την εξίσωση που δίνει το δυναμικό για γραμμικά και επιφανειακά φορτία βρείτε το δυναμικό σε απόσταση z πάνω από το κέντρο των κατανομών φορτίου στις 3 περιπτώσεις* του παρακάτω σχήματος. Σε κάθε περίπτωση υπολογίστε την ένταση $\vec{E} = -\vec{\nabla}V$

*[α) Δύο σημειακά φορτία, β) Ομοιόμορφο γραμμικό φορτίο, γ) Ομοιόμορφο επιφανειακό φορτίο]

Άσκηση 5

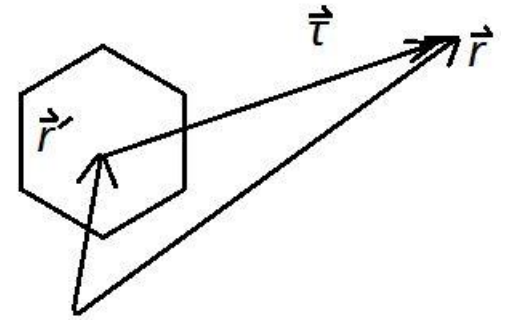
α) περίπτωση: $V(\vec{r}) = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \int \frac{\rho(\vec{r}')}{|\vec{\tau}|} d\tau'$ όπου $\vec{\tau} = \vec{r} - \vec{r}'$

$$\vec{\tau}_1 - \vec{r}_0 = \vec{r} \Rightarrow \vec{\tau}_1 = \vec{r} + \vec{r}_0$$

$$\vec{\tau}_2 + \vec{r}_0 = \vec{r} \Rightarrow \vec{\tau}_2 = \vec{r} - \vec{r}_0$$

$$\vec{\tau}_1 = \vec{\tau}_2 = \vec{\tau}$$

$$\rho(\vec{r}') = q\delta^{(3)}(\vec{r}' - \vec{r}_0) + q\delta^{(3)}(\vec{r}' + \vec{r}_0)$$

$$V(\vec{r}) = \frac{q}{4\pi\epsilon_0} \int \frac{\delta^{(3)}(\vec{r}' - \vec{r}_0) + \delta^{(3)}(\vec{r}' + \vec{r}_0)}{|\vec{r} - \vec{r}'|} d\tau' = \frac{q}{4\pi\epsilon_0} \left[\frac{1}{|\vec{r} - \vec{r}_0|} + \frac{1}{|\vec{r} + \vec{r}_0|} \right] \Rightarrow$$

$$V(\vec{r}) = \frac{q}{4\pi\epsilon_0} \left[\frac{1}{|\vec{\tau}_2|} + \frac{1}{|\vec{\tau}_1|} \right] = \frac{2q}{4\pi\epsilon_0} \cdot \frac{1}{|\vec{\tau}|} = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \cdot \frac{2q}{\left(z^2 + \frac{d^2}{4} \right)^{1/2}}$$

Άσκηση 5

Συνέχεια..

$$E_z = -\frac{dV}{dz} = +\frac{1}{2} \cdot \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \cdot \frac{2q}{\left(z^2 + \frac{d^2}{4}\right)^{3/2}} \cdot 2z = \frac{2qz}{4\pi\epsilon_0 \left(z^2 + \frac{d^2}{4}\right)^{3/2}}$$

β) περίπτωση:

$$V(z) = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \cdot \int \frac{\lambda dx}{\tau} \quad \text{όπου} \quad \tau = \left(z^2 + x^2\right)^{1/2}$$

$$V(z) = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \cdot 2\lambda \int_0^L \frac{dx}{\left(z^2 + x^2\right)^{1/2}} = \frac{2\lambda}{4\pi\epsilon_0} \cdot \int_0^L \frac{dx}{\left(z^2 + x^2\right)^{1/2}}$$

Δίνεται το ολοκλήρωμα:

$$\int_0^L \frac{dx}{\left(z^2 + x^2\right)^{1/2}} = \ln \frac{L + \sqrt{L^2 + z^2}}{z} = \ln \left(L + \sqrt{L^2 + z^2} \right) - \ln z$$

οπότε

$$V(z) = \frac{2\lambda}{4\pi\epsilon_0} \cdot \ln \frac{L + \sqrt{L^2 + z^2}}{z}$$

Άσκηση 5

Το αντίστοιχο ηλεκτρικό πεδίο είναι:

$$\begin{aligned} E_z &= -\frac{dV}{dz} = -\frac{2\lambda}{4\pi\epsilon_0} \cdot \left[-\frac{1}{z} + \frac{1}{L + \sqrt{L^2 + z^2}} \cdot \frac{1}{2} \cdot 2z \cdot \frac{1}{\sqrt{L^2 + z^2}} \right] \Rightarrow \\ E_z &= -\frac{2\lambda}{4\pi\epsilon_0} \cdot \left[-\frac{\sqrt{\dots}}{z\sqrt{\dots}} + \frac{z^2 / (L + \sqrt{\dots})}{z\sqrt{\dots}} \right] = -\frac{2\lambda}{4\pi\epsilon_0} \cdot \frac{z^2 / (L + \sqrt{\dots}) - \sqrt{\dots}}{z\sqrt{\dots}} \Rightarrow \\ E_z &= -\frac{2\lambda}{4\pi\epsilon_0} \cdot \frac{1}{z\sqrt{\dots}} \left[\frac{z^2 - L\sqrt{\dots} - (L^2 + z^2)}{L + \sqrt{\dots}} \right] = -\frac{2\lambda}{4\pi\epsilon_0} \cdot \frac{1}{z\sqrt{\dots}} (-1) \frac{L + \sqrt{\dots}}{L + \sqrt{\dots}} \Rightarrow \\ E_z &= +\frac{2\lambda L}{4\pi\epsilon_0} \cdot \frac{1}{z\sqrt{z^2 + L^2}} = \frac{q}{4\pi\epsilon_0} \cdot \frac{1}{z(z^2 + L^2)^{1/2}} \end{aligned}$$

Όπου, φυσικά $q = 2\lambda L$

Άσκηση 5

- γ) περίπτωση:

$$V(z) = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \cdot \int \frac{\sigma d\alpha}{r} = \frac{\sigma}{4\pi\epsilon_0} \cdot \int_{x=0}^{x=R} \frac{2\pi x dx}{(z^2 + x^2)^{1/2}} \Rightarrow$$

$$V(z) = \frac{\pi\sigma}{4\pi\epsilon_0} \cdot \int_{x=0}^{x=R} \frac{dx^2}{(z^2 + x^2)^{1/2}} = \frac{\sigma}{4\epsilon_0} \cdot \int_{y=z^2}^{y=(R^2+z^2)} \frac{dy}{y^{1/2}} \Rightarrow \quad y = x^2 + z^2$$

$$V(z) = \frac{\sigma}{4\epsilon_0} \cdot \left(+2y^{1/2} \right) \Big|_{z^2}^{R^2+z^2} = \frac{\sigma}{2\epsilon_0} \cdot \left[\sqrt{z^2 + R^2} - z \right]$$

$$V(z) = \frac{\sigma}{2\epsilon_0} \cdot \left[(z^2 + R^2)^{1/2} - z \right]$$

Ενώ το ηλεκτρικό πεδίο είναι:

$$E_z = -\frac{dV}{dz} = -\frac{\sigma}{2\epsilon_0} \cdot \left[\frac{1}{2} \cdot 2z \cdot \frac{1}{\sqrt{R^2 + z^2}} - 1 \right] = -\frac{\sigma}{2\epsilon_0} \cdot \left[\frac{z}{\sqrt{R^2 + z^2}} - 1 \right]$$

Άσκηση 6

- ❖ Δίνεται επιφάνεια κώνου της οποίας το ύψος a είναι το ίδιο με αυτό της ακτίνας της βάσης του. Η επιφάνεια φέρει ομοιόμορφη επιφανειακή πυκνότητα σ . Να βρεθεί η διαφορά δυναμικού μεταξύ της κορυφής P και του κέντρου Q της βάσης.

ΛΥΣΗ

Μελετάμε την ένταση του πεδίου στα σημεία P, Q . Για την εφαρμογή του Θ.Gauss κλείνουμε μέρος της επιφάνειας με κύλινδρο ύψους x .

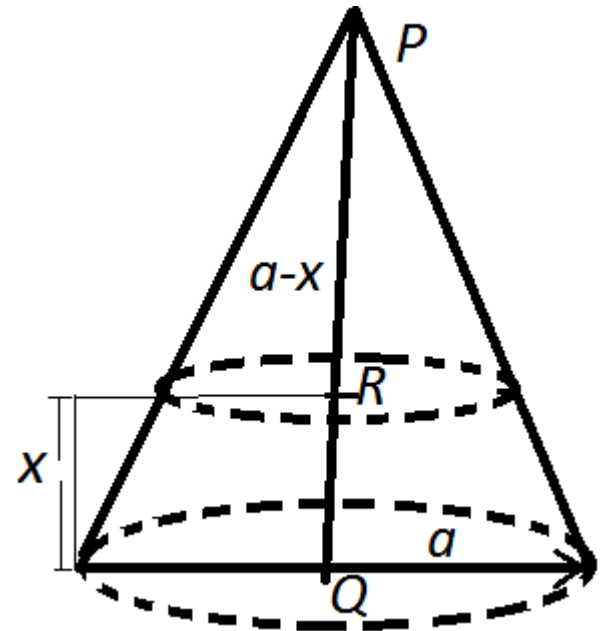
Τότε:

$$\oiint \vec{E} d\vec{a} = \frac{q_{\text{εγκ.}}}{\epsilon_0} \Rightarrow E(x) \cdot \pi a^2 - E(x=0) \cdot \pi a^2 = \frac{q_{\text{εγκ.}}}{\epsilon_0}$$

$$q_{\text{εγκ.}} = \int_0^x \sigma 2\pi (a - x') \cdot \sqrt{2} dx' = 2\sqrt{2}\pi \left(ax - \frac{x^2}{2} \right) \sigma \Rightarrow$$

$$q_{\text{εγκ.}} = 2\sqrt{2}\pi \frac{2ax - x^2}{2} \sigma = \sqrt{2}\pi x (2a - x) \sigma$$

$$E(x) - E(0) = \frac{1}{\pi a^2} \cdot \frac{1}{\epsilon_0} \sqrt{2}\pi x (2a - x) \sigma$$

Άσκηση 6

$$\frac{dV_{(x)}}{dx} - \frac{dV_{(0)}}{dx} = -\frac{\sqrt{2}\sigma}{\varepsilon_0\alpha^2}x(2\alpha - x) = \frac{\sqrt{2}\sigma}{\varepsilon_0\alpha^2}x(x - 2\alpha)$$

$$V'_{(x)} = V'_{(0)} + \frac{\sqrt{2}\sigma}{\varepsilon_0\alpha^2}x(x - 2\alpha)$$

$$V'_{(x)} = \frac{\sqrt{2}\sigma}{\varepsilon_0\alpha^2}x(x - 2\alpha)$$

$$V_{(x)} = \frac{\sqrt{2}\sigma}{\varepsilon_0\alpha^2} \left[\frac{x^3}{3} - 2a\frac{x^2}{2} \right] + C$$

όπου $C = V_{(x=0)}$

Άρα
$$V_{(x)} = \frac{\sqrt{2}\sigma}{\varepsilon_0\alpha^2} \left[\frac{x^3}{3} - ax^2 \right] + V_{(0)}$$

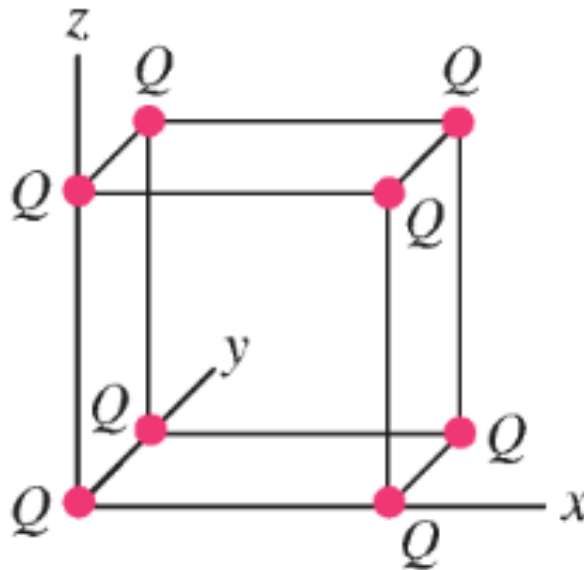
και
$$V_{(x=a)} - V_{(x=0)} = -\frac{2}{3} \frac{\sqrt{2}\sigma}{\varepsilon_0\alpha^2} \cdot a^3 = -\frac{2\sqrt{2}}{3} \cdot \frac{\sigma}{\varepsilon_0} \cdot a$$

Αλλά το $V_{(0)} = \text{σταθ.}$
 διότι $E_{(0)} = 0$,
 εκτός αγωγού. Τότε
 $V'_{(0)} = 0$

☺ Άσκηση για το σπίτι ☺

Σε κάθε κορυφή ενός κύβου πλευράς ℓ τοποθετείται ένα σημειακό φορτίο Q .

- i) Ποιο είναι το δυναμικό στο κέντρο του κύβου;*
- ii) Ποιο είναι το δυναμικό σε κάθε κορυφή λόγω των επτά άλλων φορτίων;

* $V = 0, r = \infty$

Ηλεκτροστατική Ενέργεια

Άσκηση 1

❖ Να βρεθεί η ενέργεια που είναι αποθηκευμένη στο χώρο λόγω του Ηλεκτροστατικού πεδίου που οφείλεται σε μία ομοιόμορφα φορτισμένη σφαίρα ακτίνας R ολικού φορτίου q .

ΛΥΣΗ

α) $W = \frac{\epsilon_0}{2} \int E^2 d\tau$ με πυκνότητα ενέργειας $U = \frac{\epsilon_0}{2} E^2$

Γνωρίζοντας ότι $\vec{E} = \frac{\rho}{3\epsilon_0} \vec{r}$ για $r < R$

$$\vec{E} = \frac{q}{4\pi\epsilon_0} \frac{\hat{r}}{r^2} \quad r > R$$

Άσκηση 1

$$W = \frac{\varepsilon_0}{2} \int_0^R E^2 d\tau + \frac{\varepsilon_0}{2} \int_R^\infty E^2 d\tau = \frac{\varepsilon_0}{2} \left\{ \int_0^R \frac{\rho^2}{9\varepsilon_0^2} r^2 r^2 dr \int d\Omega + \int_R^\infty \frac{1}{(4\pi\varepsilon_0)^2} \frac{q^2}{r^4} r^2 dr \int d\Omega \right\} \Rightarrow$$

$$W = \frac{\varepsilon_0}{2} \frac{\rho^2}{9\varepsilon_0^2} 4\pi \frac{R^5}{5} + \frac{\varepsilon_0}{2} \frac{q^2}{(4\pi\varepsilon_0)^2} 4\pi \left(-\frac{1}{r} \right) \Big|_R^\infty \Rightarrow$$

$$W = \frac{2\pi}{45} \frac{\rho^2}{\varepsilon_0} R^5 + \frac{1}{2} \frac{4\pi q^2}{16\pi^2 \varepsilon_0} \frac{1}{R} \Rightarrow$$

$$\rho = \frac{q}{\frac{4}{3}\pi R^3}$$

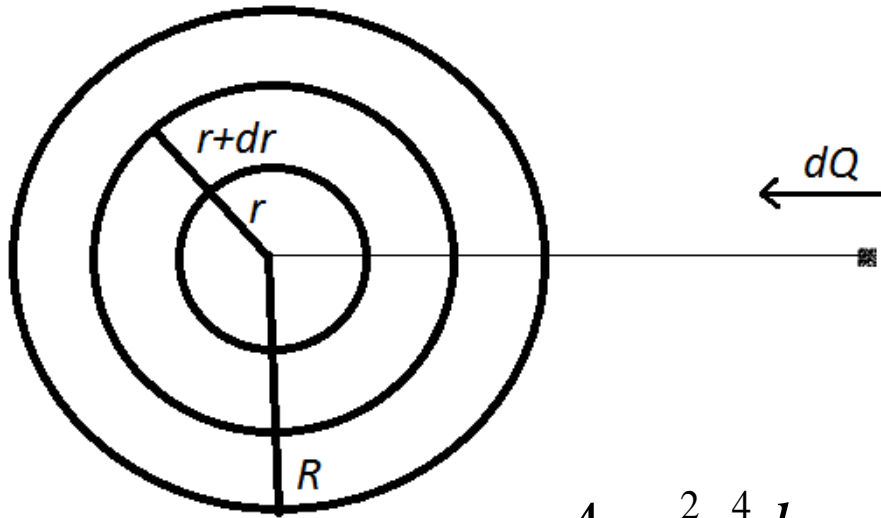
$$W = \frac{2\pi}{45\varepsilon_0} \frac{q^2}{\frac{16}{9}\pi^2 R^6} R^5 + \frac{1}{2} \frac{q^2}{4\pi\varepsilon_0} \frac{1}{R} \Rightarrow$$

$$W = \frac{1}{2 \cdot 5} \frac{1}{4\pi\varepsilon_0} \frac{q^2}{R} + \frac{1}{2 \cdot 5} \frac{q^2}{4\pi\varepsilon_0} \frac{1}{R} = \frac{6}{10} \frac{q^2}{4\pi\varepsilon_0} \frac{1}{R} \Rightarrow$$

$$\boxed{W = \frac{3}{5} \frac{q^2}{4\pi\varepsilon_0} \frac{1}{R}}$$

Άσκηση 1

β) 2^{ος} τρόπος :

$$dW = V(Q) dQ = \frac{Q}{4\pi\epsilon_0} dQ$$

$$Q = \rho \frac{4}{3} \pi r^3 \rightarrow dQ = \rho 4\pi r^2 dr$$

$$dW = \frac{4\pi\rho^2 r^4 dr}{3\epsilon_0} \Rightarrow W = \int_0^R dW = \frac{4\pi\rho^2}{3\epsilon_0} \int_0^R r^4 dr = \frac{4\pi\rho^2}{3\epsilon_0} \frac{1}{5} R^5$$

$$W = \frac{4\pi\rho^2}{15\epsilon_0} R^5 \Rightarrow W = \frac{4\pi}{15\epsilon_0} \frac{q^2}{\frac{16}{9}\pi^2 R^6} R^5$$

$$W = \frac{3}{5} \frac{q^2}{4\pi\epsilon_0} \frac{1}{R}$$

Άσκηση 2

❖ Να βρεθεί η ενέργεια μιάς ομοιόμορφα φορτισμένης σφαιρικής επιφάνειας ολικού φορτίου q και ακτίνας R .

$$\alpha) \quad W = \frac{1}{2} \int V dq = \frac{1}{2} \int \sigma V da = \frac{1}{2} \int \sigma \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \frac{q}{R} da \Rightarrow$$

$$W = \frac{q}{8\pi\epsilon_0 R} \int \sigma da = \frac{q^2}{8\pi\epsilon_0 R} \quad \text{όπου} \quad V(R) = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \frac{q}{R}$$

$$\beta) \quad \vec{E}(r) = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \frac{q}{r^2} \hat{r} \Rightarrow E^2 = \frac{q^2 / r^4}{(4\pi\epsilon_0)^2} \quad \text{για κάθε } r > R.$$

$$W = \frac{\epsilon_0}{2} \int_R^\infty \frac{q^2}{(4\pi\epsilon_0)^2} \frac{1}{r^4} r^2 dr \int_\Omega d\Omega = \frac{1}{2} \epsilon_0 \frac{q^2}{16\pi^2 \epsilon_0^2} 4\pi \left(-\frac{1}{r} \right) \Big|_R^\infty \Rightarrow$$

$$W = \frac{q^2}{8\pi\epsilon_0} \frac{1}{R}$$